

Til: euk@um.dk (EUK)
Cc: semubi@um.dk (Sem Dupont Birkder (UM)), jub@sm.dk (Julie Begtorp), aba@sm.dk (Anne Bækgaard), jlu@sm.dk (Jørgen Witsø-Lund), tholeh@um.dk (Thomas Lehmann), fleste@um.dk (Flemming Stender), lonamb@um.dk (London), haaamb@um.dk (Haag), stoamb@um.dk (Stockholm), oslamb@um.dk (Oslo), beramb@um.dk (Berlin), janjor@um.dk (Jane Jørgensen), tinhyl@um.dk (Tine Hylleberg), um@um.dk (Udenrigsministeriet)
Fra: Hugo Østergaard-Andersen [hugost@um.dk]
Emne: Amb.Oslo: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede. Norge.
Sendt: 10-11-2010 09:57:44

Ambassaden i Oslo, den 10. november 2010

Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede. Norge.

EUK-instruktion af 1. november 2010

Amb. j.nr. 28.A.1.OSL.

Børne-, ligestillings- og inkluderingsdepartementet har til ambassaden meddelt, at det ikke kender til nogen undersøgelse som forespurgt.

Det har samtidig gjort opmærksom på den i 2009 udkomne bog *Åndssvak!* af journalist Halvor Fjermeros. I bogen behandles åndssvageforsorgen i Norge i perioden fra før 1900 og frem til 1960- og 70'erne.

Bogen er prisbelønnet af *Samordningsrådet for arbeid for mennesker med utviklingshemning*.

Omtale af bogen er gengivet nedenfor.

Hugo Østergaard-Andersen

☒ Aftenposten

Publisert: 03.03.09 kl. 19:25 -

Sterke historier om åndssvakes skjebner

☒

Legkontoret på Ragna Ringdals daghjem for åndssvake på Nordre Åsen i Oslo var et stort fremskritt for behandlingen av psykisk utviklingshemmede. Året er 1953. FOTO: NTB/SCANPIX

TERJE STEMLAND

Oppdatert: 19.08.09 kl. 13:42 Publisert: 03.03.09 kl. 19:25

Halvor Fjermeros' så å si uttømmende bok er et løft av dimensjoner.

«Skiftende tematisk ganglag» gjennom «paradoksenes historie». Dette er arbeidsmetoden og verksbeskrivelsen Halvor Fjermeros gjør gjeldende i innledningen til *Åndssvak!* Et bidrag til sentralinstitusjonenes og åndssvakeomsorgens kulturhistorie. Det er forrige århundres historie som settes under lupen, i hovedsak frem til 1975, da institusjonsomsorgen nådde sitt toppunkt og fylkeskommunene hadde overtatt statens ansvar. Men også den videre utvikling, da man tok fatt på å tømme de store institusjonene og integrere de psykisk utviklingshemmede i samfunnet, berøres. Allerede tidlig i første kapittel, «Blant pleiere og plebeiere», tilkjennegir forfatteren at han ikke er ute etter å fortelle «en sammenhengende lidelseshistorie», og han har da også lyktes i å gi en bred – inntil det uttømmende – og balansert fremstilling. Den tidligere vernepleieren, journalisten og forfatteren imponerer stort, og han har også tidligere vist til fulle at han behersker stoffet. I 1998 utga han «Om hundre år er allting glemt? Emma Hjorths Hjem historie 1898-1998».

Enkeltskjebner.

For å skape bevegelse i sakskompleksene er livshistorier spredt ut over hele boken. Alltid kan det hevdes at det gir beretningen et visst lappeteppereg, men enkeltskjebnene holder den levende og betyr avbrekk i det mer saktunge. Her tyr forfatteren til så vel dokumentert som mer anekdotisk stoff, også fra før forrige århundreskifte. Der kildetilfanget er rikeligst, tegner Fjermeros dirrende portretter både av pasienter og ansatte. De bilder han gir av forpleiningsnomade Marit Ellingsen og overlege og direktør Ole B. Munch ved Emma Hjorths Hjem, blant mange flere, er strålende. De skjønnlitterære forfatterstemmene han har inkludert, har tekstberikende effekt.

Tematiske gjentakelser er nå en ting. Faktiske gjentakelser på andre felt er tidvis mindre vellykkede. Oppbyggingen av institusjoner i andre land, for eksempel, tjener som viktige referanser hensett til de sørgelige unnlaterelser og forsømmelser i Norge helt frem til etterkrigstiden. Men alle repetisjoner av mønstre og struktur i Danmark, Sverige, Tyskland og USA blir noe slitsomt å lese i lengden.

Finere hobby?

Privat veldedighet kontra offentlige forpliktelser drøftes på flere steder i boken, blant annet da pionéren Emma Hjorth bygget opp sin institusjon i Sandvika tidlig i forrige århundre. Hennes appell til landets prestefruer om å danne kvinneforeninger som skulle bidra med midler, karakteriseres som «veldedighet av klareste vann». Samtidig mener forfatteren at «vi skal lete lenge og vel i vårt lands historie for å finne noen som la ned en større og mer uegennyttig innsats – med såpass skruppellig sikkerhetsnett i tilfelle knall og fall.» At hun skulle «skumme fløten av driften økonomisk», som en del av pressen insinuerte, avviser Fjermeros tvert. For å avhjelpe omsorgen i tiårene etter krigen, blant annet som følge av skandaløse forhold og gradvis endret menneskesyn i opinionen, ble

det tatt en rekke innsamlingsinitiativer. Historien om innsamlingene til Trastad gård er direkte rørende. Forfatteren har imidlertid i et intervju med den skarpskodde Arne Skouen så sent som i 1998 fått høre at «vi må huske på at veldedighet, det er jo en finere hobby, det.»

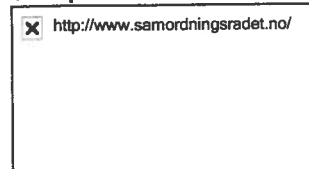
Dårlig arv?

Evnebrist som følge av antagelser om dårlig arv, tas opp på bred basis, fra de hjemler klasselover som Vergerådsloven og Løsgjengerloven (begge 1900) ga for sortering av mennesker – til rasehygien i mellomkrigstiden og under krigen. Et av de mange paradokser er at steriliseringen av evnesvake skjøt fart i Norge etter annen verdenskrig. Når det gjelder de såkalte tyskerunger, stiller forfatteren seg undrende til at «dikt og ulikt av disse ungene fikk åndssvakestemplet satt på seg». Det er det liten grunn til, for dette er samme tankegang som lå bak interneringen av «tyskertøser», uten lov og dom, i fredsrusdagene. Disse kvinnene var mindre begavet, ble det hevdet, og de tyskere som pleiet omgang med slike mindreverdige mennesker, måtte det også feile adskillig. Sosialminister Aaslaug Aasland hevder da også i boken at det ville ha vært færre NS-folk dersom åndssvakeomsorgen i Norge hadde vært bedre utbygget.

Halvor Fjermeros' så å si uttømmende bok er et løft av dimensjoner.

TERJE STEMLAND

SOR-prisen 2010

Årets SOR-pris tildeles Halvor Fjermeros. Tildelingen knyttes opp mot hans siste bok "Åndssvak". Fjermeros leverer med denne boken et viktig og kritisk bidrag om åndssvakeomsorgen i Norge i tida fra før forrige århundre og fram til 1960- og 70 årene. Hans beskrivelser av sentralinstitusjonenes og åndssvakeomsorgens historie er en viktig historie å ha med seg, og gir oss perspektiver til å forstå nåtiden og bidrar forhåpentligvis til kloke valg i fremtiden. Fjermeros siste bok har med rette fått svært gode anmeldelser. Aftenposten skrev blant annet at boken er et løft av dimensjoner. Vi gratulerer Fjermeros med prisen, og takker for hans gode innsats på dette området.

Her ligger pressemeldingen i sin helhet:

PRESSEMELDING, 8. februar 2010

Utdeling av SOR-prisen 2010

Stiftelsen SOR – Samordningsrådet for arbeid for mennesker med utviklingshemning – har opprettet en pris som skal deles ut årlig. SOR-prisen tildeles en eller flere personer som har utmerket seg ved å sette fokus på viktige forhold ved utviklingshemmedes levekår. Prisen er på 10.000 kroner.

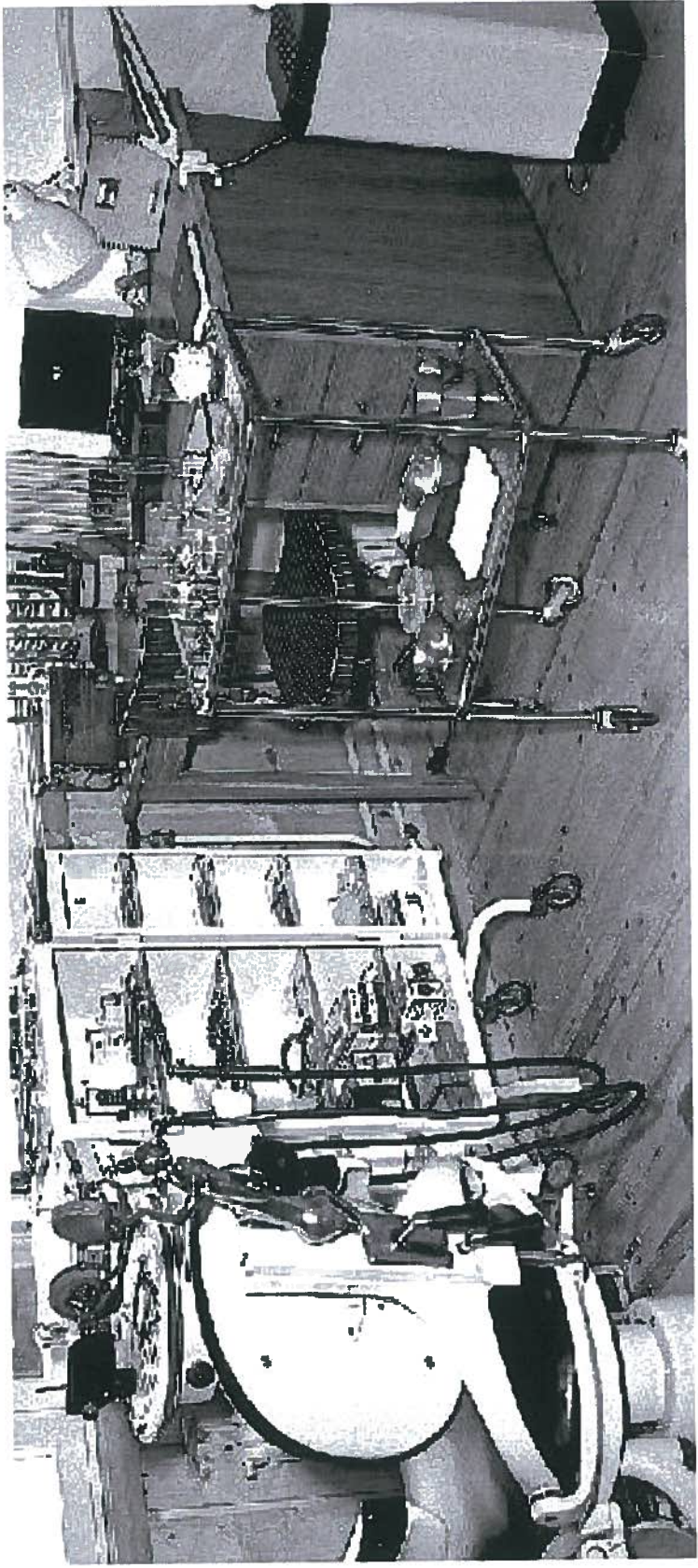
Årets SOR-pris tildeles Halvor Fjermeros

Halvor Fjermeros har bakgrunn som vernepleier, politiker, forfatter og journalist. Han har blant annet skrevet bøkene "Om hundre år er allting glemt", i anledning Emma hjorts Hjems 100-årsdag og "Åndssvak!" Et bidrag til sentralinstitusjonens og åndssvakeomsorgens historie.

I boka "Åndssvak!" leverer Fjermeros en sterk beretning om sentralinstitusjonens og åndssvakeomsorgens historie, en beretning som er skrevet på bakgrunn av hans lange erfaring og kjennskap til omsorgen for psykisk utviklingshemmede. Fjermeros leverer med denne boken et viktig og kritisk bidrag om åndssvakeomsorgen i Norge i tida fra før forrige århundre og fram til 1960- og 70 årene. Hans beskrivelser av sentralinstitusjonenes og åndssvakeomsorgens historie er en viktig historie å ha med seg, og gir oss perspektiver til å forstå nåtiden og bidrar forhåpentligvis til kloke valg i fremtiden.

Fjermeros siste bok har med rette fått svært gode anmeldelser. Aftenposten skrev blant annet at boken er et løft av dimensjoner. Vi gratulerer Fjermeros med prisen, og takker for hans gode innsats på dette området.

Publisert: 08.02.2010

Til: um@um.dk (Udenrigsministeriet), euk@um.dk (EUK)
Cc: semubl@um.dk (Sem Dupont Birkler (UM)), jub@sm.dk (Julie Begtorp), aba@sm.dk (Anne Bækgaard), jlu@sm.dk (Jørgen Witsø-Lund), kirble@um.dk (Kirsten Malling Blering), bengra@um.dk (Bent Graff), lenped@um.dk (Lene Holdtdal Pedersen), stoambcirk@um.dk (Stockholm, Cirkulation)
Frå: Marlene Grønnegaard Sørensen [magsor@um.dk]
Emne: Stockholm: SVAR PÅ INSTRUKTION: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede
Sendt: 19-11-2010 16:02:35

Stockholm: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede

J.nr. 28.Sverige.4.STO.

MRS 6.1

Ref.: Instruktion af d. 1. november 2010

Ambassaden har talt med Socialstyrelsen, der henviser til bogen "Från idiot till medborgare" af Karl Grunewald. Karl Grunewald er tidligere medicinalråd og chef for Socialdepartementet. Socialstyrelsen henviser derudover til en række statslige udredninger foretaget i det forrige århundrede. Nogle af disse udredninger går forud for diverse lovændringer, som har haft betydning for personer, der er udviklingshæmmede. Eksempler på disse udredninger er:

- Omsorgskommittén. Omsorger om vissa handikappade. SOU 1981:26
- Omsorgskommittén. Omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda. Rapport Ds S 1978:9.
- Handikapputredningen, 1989 års. Handikapp och välfärd? – en lägesrapport. SOU 1990:19
- Handikapputredningen, 1989 års. Ett samhälle för alla. SOU 1992:52
- Handikapputredningen, 1989 års. Handikapp Välfärd Rättvisa. SOU 1991:46.

Karl Grunewald redegør og henviser i sin bog ligeledes til disse udredningerne. Udredninger er dog omfattende og kan derfor ikke beskrives i korthed.

Bogen "Från idiot till medborgare" beskriver leveforholdene for børn, unge og voksne, der er udviklingshæmmede. Karl Grunewald skildrer forholdene i et historisk perspektiv – fra antikken til nutiden – i Sverige. Bogen er den første af sin slags i Sverige, hvori der berettes dybdegående om personer med udviklingshæmning.

Ambassaden Stockholm/Marlene Grønnegaard Sørensen/Bent Graff

Til: euk@um.dk (EUK), semubi@um.dk (Sem Dupont Birkler (UM)), jub@sm.dk (Julie Begtorp), aba@sm.dk (Anne Bækgaard), jlu@sm.dk (Jørgen Witsø-Lund), um@um.dk (Udenrigsministeriet)
Cc: beramblindberet@um.dk (Berlin, Indberetning)
Fra: Christina Hjorth Korup [chrkor@um.dk]
Emne: Berlin: svar på instruktion: gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede
Sendt: 19-11-2010 14:30:39

Berlin: gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede

Svar på EUKs instruktion af 1. november 2010

Ambassadens j.nr. 28.Tyskland.1-4.BER.

Der er i Tyskland **ikke** gennemført historiske undersøgelser af forholdene for udviklingshæmmede, som instruktionen efterspørger.

Til den interesse det måtte have, findes der i Tyskland andre nationalt gennemførte undersøgelser af personer med plejebehov, de såkaldte MuG-undersøgelser, fork. for *Möglichkeiten und Grenzen selbstständiger Lebensführung I-IV*, på dansk: muligheder og grænser for selvstændig livsførelse. Disse rapporter er praksisorienterede forskningsarbejder givet i opdrag af forbundsfamilieministeriet, og de afspejler den aktuelle situationen blandt udvalgte persongrupper. Der er tale om en offentlig udskrivning med en defineret angivelse af undersøgelsesernes centrale genstandsområder. Koncept og designudvikling samt udførelse og målanalyse har derimod været forskningsinstitutternes opgave.

MuG-undersøgelserne III og IV, der belyser forholdene for **ældre** mennesker med plejebehov, kan fremhæves:

I april 2001 udskrev familieministeriet et forskningsarbejde med følgende formål:

"At give et overblik over behovet for hjælp og støtte blandt ældre mennesker; at opstille aktuelle data om hjælp og pleje på det ambulante område samt at give et overblik over udvikling, situation og kvalitet af den pleje og hjælp, der ydes i hjemmet; at frembringe et grundlag for en vurdering af handllingsbehovet på det ambulante område, hvortil også videreudviklingen og fremme af kvaliteten af den ambulante pleje hører; at indsamle viden om demenspatienters særlige støtte- og plejebehov i hjemmeplejen; at støtte familieministeriets lovgivningsmæssige aktiviteter på området for ældreplejestrukturen".

Resultatet blev den i marts 2005 publicerede undersøgelse "Muligheder og grænser for selvstændig livsførelse i private hjem", der dækker tidsrummet 1991-2002. Den findes i elektronisk version inkl. engelsk resumé her:

<http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/Publikationen/publikationsliste.did=29220.html>.

Forfattere og bidragydere var TNS Infratest socialforskning (ansvarlig for udgivelsen), institut for gerontologisk forskning, institut for socialforskning og samfundspolitik, institut for sindets sundhed - arbejdsgruppe psykiatri og Heidelberg universitet.

I november 2007 blev MuG III opfulgt af MuG-undersøgelse IV med titlen "Muligheder og grænser for selvstændig livsførelse i stationære institutioner (dvs. på plejehjem). Demens, pårørende og frivillige, plejesituationen og eksempler på "good practice". Undersøgelsen kan læses her: <http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/Publikationen/publikationsliste.did=109690.html>

Ambassaden er blevet underrettet af Dr. Markus Schäfers ved forbundsforeningen 'livshjælp for mennesker med psykisk handicap'.

Ambassaden Berlin / Christina Hjorth Korup

Til: euk@um.dk (EUK), semubi@um.dk (Sem Dupont Birkler (UM)), jub@sm.dk (Julie Begtorp), aba@sm.dk (Anne Bækgaard), jlu@sm.dk (Jørgen Witsø-Lund), haaambuarchive@um.dk (Haag, Archive)

Cc: kimpe@um.dk (Kim Rosner Pedersen), reinie@um.dk (Reimer Reinholdt Nielsen), um@um.dk (Udenrigsministeriet)

Fra: Anni van Engelenburg [anneng@um.dk]

Emne: Haag: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede, svar på INSTRUKTION

Sendt: 19-11-2010 13:49:10

Ambassaden Haag

Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede

J.nr. 28.Nederlandene.1.HAG.; MRS 2.1.

Ref.: UM INSTRUKTION af 2.november 2010

For Nederlandenes vedkommende kan det kort siges, at de fleste undersøgelser der er foretaget af forholdende for udviklingshæmmede i perioden 1920-1980, enten har været i form af forskning med henblik på disputats eller undersøgelse på bestilling. Der har aldrig fra statens side været organiseret større programmer eller projekter omkring dette tema.

Der har aldrig specifikt været igangsat undersøgelser omkring udviklingshæmmedes levestandard, og slet ikke for så vidt angår deres situation i samfundet. De fleste undersøgelser har været koncentreret om plejeforholdene i institutionerne.

Der findes et undersøgelsesinstitut bl.a. på området mentalt handicappede, Gouverneur Kremers Centrum i byen Maastricht, hvortil professor L.M.G. Curfs er knyttet. Ved åbningen af dette center blev det tilkendegivet, at intentionen var at prioritere temaet "åndsvageforsorgens historie". På trods af gentagne forsøg er det desværre ikke lykkedes at komme i kontakt med professor Curfs.

Der vedlægges en liste over publikationer af eventuel interesse, alle på nederlandsk.

Ambassaden har været i kontakt med professor Joost Vijsselaar, afd. Historie og Kunsthistorie, Utrecht Universitet

Nederlandse literatuur over de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg

Dankers, J.J. en A.A.M. van der Linden, *Om het geluk van de zwakzinnige. De geschiedenis van Dennendal 1969-1994* (Den Dolder 1994).**

Dickmann, P.A.T., *Maria Roepaan 1951-1986. De geschiedenis van een leefgemeenschap van geestelijk gehandicapten* (Ottersum: Maria Roepaan, 1986).

Gennep, A. van, *De zwaksten in de samenleving. Ontwikkelingen in de zwakzinnigenzorg* (Amsterdam: Boom, 1985).

Graas, D., *Zorgenkinderen op school. Geschiedenis van het speciaal onderwijs in Nederland 1900-1950* (Leuven/Apeldoorn: Garant, 1996).**

Graas, Th.A.M. en J.C. Sturm. 'Over mallenschooltjes, rioolklassen en strenge scholen. De moeizame ontwikkeling van het buitengewoon lager onderwijs in het begin van de twintigste eeuw, met speciale aandacht voor voorlopers van de huidige mlk- en zmokscholen', *Tijdschrift voor orthopedagogiek* 30 (1991) 434-447.

Comenius 18, 4 (1998) themanummer *Geschiedenis van zwakzinnigenzorg*.

Jak, Th., *De nieuwe koers. Vernieuwing van de gereformeerde inrichtingszorg voor mensen met een verstandelijke handicap 1919-1939* (Amersfoort: 's Heeren Loo Zorggroep, 1999).**

Kanner, L., *Geschiedenis van de zwakzinnigenzorg en het zwakzinnigenonderzoek* (Lochem 1964/1976).

Klijn, A., *Tussen caritas en psychiatrie. Lotgevallen van zwakzinnigen in Limburg 1879-1952* (Hilversum 1995).**

Mans, Inge, 'Ook zwakzinnigen hebben een geschiedenis', *Gewina* 17, 4 (1994) 264-266.

Mans, I., *Zin der zotheid. Vijf eeuwen cultuurgeschiedenis van zotten, onnozelen en zwakzinnigen* (Amsterdam: Prometheus, 1998).**

Schepper, R. de, *De Pameijer Stichting (1926-1991). Een geschiedenis van de sociale psychiatrie en verstandelijk gehandicaptenzorg te Rotterdam* (Rotterdam 1991).

Tonkens, Evelien, *Het zelfontplooiingsregime. De actualiteit van Dennendal en de jaren zestig* (Amsterdam: Bert Bakker, 1999).**

Tonkens, Evelien en Ido Weijers, 'Een sterk plekbesef: Dennendal revisited', *Comenius* 16 (1996) 185-198.

Tonkens, Evelien en Ido Weijers, 'Autonomy, solidarity, and self-realization: policy views of Dutch service providers', *Mental Retardation* 37, 6 (december 1999) 468-476.

Vijsselaar, J. ed., *Over onnozelen en idioten. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (Utrecht: NcGv, 1993).

Zwanikken, G.J., 'Geschiedenis van de zwakzinnigenzorg binnen de psychiatrie', *Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg* 19 (1993) 34-44.

Til: euk@um.dk (EUK), semubl@um.dk (Sem Dupont Birkler (UM)), jub@sm.dk (Julie Begtorp), aba@sm.dk (Anne Bækgaard), jlu@sm.dk (Jørgen Witsø-Lund), lonambuarchive@um.dk (London, Archive)

Cc: karmel@um.dk (Karen Melchior), chrith@um.dk (Christian Thorning), kashoe@um.dk (Kasper Høeg-Jensen), camiha@um.dk (Camilla Hagelund), birrii@um.dk (Birger Riis-Jørgensen), um@um.dk (Udenrigsministeriet)

Fra: Jens Jensen [jjense@um.dk]

Emne: LONDON: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede.

Sendt: 19-11-2010 15:53:47

Ambassaden London den 19. november 2010
Amb.Jr.nr. 28.STB.1.c
Ref. EUK instruktion af 1. november 2010

LONDON: Gennemførte undersøgelser af forhold for udviklingshæmmede.

I Storbritannien er der ikke blevet foretaget en generel offentlig undersøgelse af leveforholdene for udviklingshæmmede, der er dog foretaget forskellige høringer ved reformer af behandlingen af personer, herunder personer med indlæringsvanskeligheder, indenfor det offentlige sundhedsvæsen.

Senest blev der udviklet en ny strategi for udviklingshæmmede i 2009, se:

http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_093377. Til baggrund for denne strategi gennemførtes en offentlig høring. Department of Health lægger stor vægt på at inddrage *stakeholders* i sådanne reformer, da man har god erfaring med at man gennem inddragelse af udviklingshæmmede, pårørende og deres interesse organisationer opnår en større forståelse for og accept af strategien. Den seneste strategi har resulteret i, at de sidste såkaldte *campuses*, hvor udviklingshæmmede boede sammen på en institution, bliver nedlagt inden for det næste år.

I Storbritannien har høringer vedr. udviklingshæmmedes levevilkår haft til formål at oplyse udarbejdelsen af strategier for og reformer af det britiske sundhedssystem. I forhold til bagudrettede undersøgelser har, der kun været undersøgelser af individuelle sager, herunder en ombudsmandsundersøgelse angående seks dødsfald, der muligvis kunne have været undgået, som stadig er under behandling. Sådanne undersøgelser er dog ikke generelle i deres karakter, og undersøgelsens resultater vil derfor normalt ikke blive fremsat offentligt. Department of Health vil sandsynligvis udstede nye retningslinjer, hvor undersøgelsens indhold vil blive taget i betragtning.

Der er ikke i Storbritannien blevet foretaget nogen generel undersøgelse om tidligere forhold i behandlingen af udviklingshæmmede. Der er udelukkende blevet udarbejdet officielle høringer forud for reformer og ændringer af systemet. Undersøgelser og vurderinger af tidligere forhold har alene været til brug for individuelle sager. Learning Disabilities Unit i Department of Health har heller ingen oplysninger om at der skulle have været oprettet en generel ordning for udbetaling af kompensation, baseret på tidligere behandling af udviklingshæmmede.

Ambassaden har talt med Senior Programme Manager Sheila Evans i Learning Disabilities Unit, Department of Health.

Ambassaden London/Jens Jensen og Karen Melchior

JENS JENSEN / JJENSE@UM.DK
POLITICAL OFFICER
DIRECT +44 (0) 20 7333 0265

EMBASSY OF DENMARK, LONDON
55 SLOANE STREET / SW1X 9SR, LONDON
PHONE 0207 333 0200 / WWW.DENMARK.ORG.UK

Be the first to know about news and upcoming events, subscribe to our [monthly newsletter](#)